

03SA 7723, Kapsel 6

AMACIMIZ YOLUMUZ YÖNTEMİMİZ

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ
ANKARA ARAŞTIRMA VE YAYIN BÜROSU

YAYIN No : 1

AMACIMIZ YOLUMUZ YÖNTEMİMİZ

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ
ANKARA ARAŞTIRMA VE YAYIN BÜROSU

03 SA 7723, Kapsel (6)

1963
EMEK BASIMEVI
ANKARA

Ö N S Ö Z

Uygarlığın gelişmesinde «demokrasi» kavramı türlü şekillerde tanımlandı; yere ve zamana göre, ayrı ayrı anlamlara getirildi. Bazan, iktidardakilerin demokrasi dediği, diğer yurttaşların gözünde dar bir oligarşi olmaktan ileri gidemedi. Fakat bütün değişik tanımlamalar içinde belirli bir gelişme çizgisi görmemek kâbil değildi. Bu çizgi genel olarak insanlar arasında eşitliğe yönelişi gösteriyordu. İktidar her türlü yetkiyi doğrudan doğruya Tanrı'dan aldıklarını iddia eden kral, imparator ya da Papa'nın elinden çıkıyor ve gittikçe aşağıya, halka doğru yayılıyordu. Bu halka iniş ne kolay, ne de kısa zamanda oldu. Tá 1215'de İngiliz asilleri Kral John'a Magna Carta'yı imzalattıkları zaman yeryüzünde hiç değilse bir ülkede tek adam yönetimine son verilmiş oluyor ve kararlara asillerden kurulu bir danışma meclisi de katılıyordu. On-üçüncü yüzyılın koşulları içinde «kraldan başka biz de varız» diyen asiller kendilerinden başka yurttaşların varlığından henüz habersizdiler. Fakat, yeni kıtaların bulunmasıyla ticaretin gelişmesi ve endüstri devrimine girişle asiller dışında kalan halk yığınlarının bir bölüğünü teşkil eden orta sınıf da siyaset sahnesine çıktı. Onlar da «kral ve aristokrasiden başka biz de barız» diyorlardı. Yurt yönetiminde ve alınan kararlarda onların da sözü olacaktı. Orta sınıf örgütlenerek haklarını kurduğu ve meclislere soktuğu partilerle korudu. Yalnız, orta sınıf da henüz kendi ardında duran büyük halk yığınlarının varlığı ve onların eşit haklarından haberli görünmüyordu. Endüstri devrimine özgü modern üretimin ortaya çıkardığı

geniş emekçi kütle de yönetime katılmak istemekle demokratik gelişime yeni bir hız veriyordu. Artık, halk kendini şu ya da bu yolla iktidara katmayan sistemleri bütün insanlar yararına düzenlemeğe çalışıyor, toplum içinde belirli kişi, zümre ya da sınıflara ayrıcalık tanıyan sistemlere oligarşi gözüyle bakıyordu, çünkü bazı hak ve çıkarların bazı kimselere tanınmasının akla yakın bir nedeni olamazdı.

Dünya toplumlarının gelişmesinde eşitçi görüşün bu başarısı insanın kendi kişiliğini korumak ve geliştirmekteki titizliğini gösteriyordu. Bazılarına tanınan haksız ayrıcalıklar diğer insanların önüne engeller yığmaktaydı. Bu engelleri hele hukuki tedbirlerle korumak halk yığınlarının istek ve haklarını zincirlemek oluyordu. Öyleyse, demokratik gelişmenin dayandığı nokta insanın eşitlik isteği olmuştur. Toplumlar da insanlar arasındaki farklara değil, benzerliklere dayanan sistemler kurabildikçe demokratik olmuşlardır. Tarih boyunca eşitlik isteğinin devamlılığı inkâr edilemez.

Demokrasinin daha dar tanımları bile, yetersiz olmakla birlikte, yukardaki geniş tanımlı doğruluyor. Örneğin, ondokuzuncu yüzyıl İngiltere'sinde demokratik davranış daha geniş kütellere oy hakkı tanımaktı. Bazı ülkelerde demokrasi deyince akla referandum geliyordu. Diğer yerlerde kadın haklarını savunmak demokratikti. Bazan, nisbi seçim gibi temsil sistemleri demokrasiye daha yaklaştıran yollar olarak düşünüldü. Bütün bu arayışlar bir tek amaca yöneliyordu: Bütün insanları yönetime katmak. Bu davranışların her biri herkes için eşitlik peşindeydi. Özetle, genel anlamda eşitlik demokrasinin anlaşılması için bir anahtardı.

Bu genel eğilimden şu sonuç da çıkıyordu: İnsanlar yalnız siyasal değil, ekonomik anlamda da eşitliğe yönelmeliydiler. Ekonomik eşitliğin olmadığı yerde siyasal mekanizma halk yığınlarının istek ve haklarını yerine getiremeyecekti. Öyleyse, siyasi iktidar ekonomik iktidardan çıkıyordu. Birincisinin demokratik olabilmesi için ikincisinin de demokratik

olması gerekiyordu. Ekonomik eşitlik siyasi demokrasinin dayanacağı bir gerçektir. Zaten, tarih boyunca sosyal adalet fikri demokratik düşünceyle elele gelişti. İnsanlar yavaş, yavaş toplumu emek açısından düzenleyen ekonomik, siyasal ve toplumsal bir ahlak etrafında toplanıyorlardı.

İnsanlığın yüzyıllar süren demokrasi savaşı göstermiştir ki böyle bir toplum halkı doğrudan doğruya iktidara katmakla kurulabilir. Modern dünyada hür kalacak toplumlar daha eşitçi temellere oturmaktadır. Yönetimi bu şekilde toplumun her ferdine yayan modern demokratik anlayış her türlü diktatoryaların kendiliğinden karşısındadır.

Bütün dünyada ihmal edilen sınıfların hakkını korumak için işçi partileri kurulmuştur. Emekleriyle geçinen insanlar, kendi isteklerinin toplumun diğer tabakalarından ayrı olduğunu anlayarak, örgütlenmiş ve kendi siyasi partileriyle siyaset sahnesine çıkmışlardır. Türkiye İşçi Partisi de 27 Mayıs'tan sonra ekonomik haklar için yapılan mücadeleyi yeterli görmemiş ve Türkiye'nin emekçi halkını kendi kuruluşu içinde demokratik hayata katmak için ortaya çıkmıştır. Kısa zamanda hızla gelişmiş olan T. İ. P. 'nin, diğer ülkelerdeki işçi partilerinde olduğu gibi, bilim adamları ve uzmanlardan bileşik araştırma ve yayın büroları da faaliyete geçmiştir. T. İ. P. Ankara Araştırma ve Yayın Bürosu elinizdeki «Amacımız, Yolumuz, Yöntemimiz» adlı küçük kitapla yayına başlamıştır. Bu yayınların amacı Türkiye'mizin toprak reformu, endüstrileşme, eğitim, sosyal hizmetler ve işçi sorunları gibi hayatî problemlerini bilimsel yöntemlerle ele alıp yalnız parti üyelerini değil, bütün yurttaşlarımızı bu meselelerimizin hem bugünkü durumları, hem de çözüm yolları hakkında aydınlatmaktır. Ana görüşleri genel olarak ele alan bu kitapçığı diğer konulardaki yayımlar takip edecek, her seviyedeki yurttaş için ayrı tip yayınlar hazırlamağa gayret edilecek ve bilimsel yayınlar yanında edebî yayınlara da yer verilecektir.

**T.İ.P. ANKARA ARAŞTIRMA
VE YAYIN BÜROSU**

AMACIMIZ, YOLUMUZ, YÖNTEMİMİZ

Çok çetin sorunlarla karşı karşıya olan Türk halkı kendini bütün özlemlerine kavuşturacak bir çözüm yolu aramaktadır. Türkiye, hâlâ, bir ekonomik ve toplumsal buhran içindedir. Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal yapısı derebeylik kalıntısı ilişkiler üstüne oturtulmuş bağımlı bir ticaret kapitalizmi olarak tanımlanabilir. Geri tarım düzeni hızla artan nüfusu besleyemedikten başka halkı şehirlere itmekte ve işsizliği gittikçe büyüyen bir yara haline getirmektedir. İşsizlik, açlık ve çıplaklıkla birlikte halk yığınlarının kültür seviyesi de acınacak durumdadır. Türkiye adam başına ulusal gelirin en düşük olduğu bir ülkedir. Tarımda çalışan büyük çoğunluğun geliri daha da düşüktür. Türk toplumuna hâkim olan çevrelerse bu çetin sorunları kökünden çözecek şekilde hareket edememekte ve Türk halkına yararlı olacak amaç, yol ve metodları uygulamamaktadırlar.

En başta gelen amacımız Türk insanının mutluluğu ve refahını sağlamaktır. Bugün, Türkiye'de bu amaca hiç kimse açıkca cephe alamadığı gibi her yurttaş, kurum, dernek ve parti bu amacı, gerçek niyetleri ne olursa olsun, ileri sürmektedir. Hattâ, bir çok yurttaş, kurum, dernek ve partilerin niyetleri de bu olabilir. Fakat bu amaca varmak için ileri sürülen yol ve yöntemlerin bir çoğu bu hedefe ulaştırmak şöyle dursun, Türk insanını

mutsuz ve sefil yapacak sonuçları hazırlamaktan ileri gidemeyebilir. Bu broşür bu ana amacın unsurlarını, bu amaçlara varmak için ileri sürülen yolları (şıkları) ve en doğru yolu gerçekleştirecek yöntemi (metodu) inceleyecektir.

I. ULUSAL AMAÇLARIMIZ

A. Çağdaş Uygarlığa Yetişme Amacı :

Bütün halklar, gibi, mutluluk ve refaha doğuştan hakkı olan Türk halkının şu hedefte birleştiğine şüphe yoktur ; **Türkiye'nin en başta gelen sorunu yurdun her bakımından kalkınması ve çağdaş uygarlıkla aramızdaki büyük mesafenin kapanmasıdır.** Son bir kaç yüzyıllık Türk tarihi ileri hamlelerin daima dışında ve gerisinde kalmanın uzun ve hazin bir hikâyesi olmuştur. Rönesans, Reformasyon, yeni kıta ve yolların bulunuşu, ticaretin gelişmesi, lâik ve bilimsel gelişim, 1789 Fransız Devrimi'nin getirdiği yeni anlam, buhar kuvvetinin makinalara uygulanmasıyla endüstri devrimine giriş ve on-dokuzuncu ile yirminci yüzyıllardaki büyük çağ değişimleri Türk toplumunu büyük ölçüde ilgisiz buldu. Bugün, Türk, çağdaş uyanış ve ilerlemelere ayak uydurma zorluğu ile karşı karşıyadır. Çağdaş uygarlığa yetişmekten Batı'nın ileri ve geri bütün özelliklerini kabullenmeyi anlamıyoruz. Bundan insanlık tarihinin yüzyıllar süren devrim ve bilim birikintisinin bugün yaşayan en ileri değer, kurum ve tekniğini kastediyoruz.

B. Azamî Hızlı Kalkınma Amacı :

Gene halkın ortak görüşü şudur ki çağdaş uygarlığa erişmek için söz konusu kalkınma asgarîde kalan bir kal-

kınma gösterisi değil, ulusal kaynaklarımızın imkân vereceği **azamî hızla bir kalkınma gerçeği** olmalıdır. İleri toplumların büyük kalkınma hızı karşısında yurtseverlere ancak gittikçe açılan bu uçurumu kapatma çabası düşer. Geri kalmış toplumumuz azamî hızla kalkınmayı kendine amaç edinmek ve bunu şart koşmakla ancak görevini yapmış olur.

Kalkınmadan amaç da yalnız bütün yurttaşların karınlarının doyması değildir. Bu ilk başta gerçekleştirilmesi gereken asgarî hedeftir. **İnsanca yaşamının temel koşulu sadece insanca yeyip içmek değil, yurttaşların uygar bir topluma özgü bütün nimetlerden faydalanmaları ve yeteneklerinin özgürce gelişebilmesidir.** Kişi hakkının asgarî ücret ve azamî mesaîde bittiğini sanmak insanı çok küçümsemek olur. Her üyesine ilk ağızda karnını doyurmak ve ona bir barınak vermekle görevli olan toplum aynı zamanda onun kişiliğini geliştirmek, bilgisini arttırmak ve azamî ölçüde mutluluğunu sağlamakla da görevlidir. Azamî kalkınma yurdun maddî ve manevî alandaki bütün zenginliklerini azamiye çıkarmaktır.

C. Azamî Hızla Kalkınma İçin Örgütlenme Amacı ;

Azamî kalkınma amacı ancak bütün tabiat, insan ve makîna kaynaklarının en mantıklı ve en verimli faydalanmayı ve bu kaynakların bu amaca hizmet edecek biçimde örgütlenmesini gerektirir. Böyle bir örgütlenme bütün insan gücü, üretim araçları ve doğal kaynakların topluma en yararlı şekilde yöneltmesidir. Bu, topluma katabileceği değerlerin bugün pek azı ya da hiç birini veremeyen emeğin en verimli şekilde kullanılması ve sermaye ve doğal kaynakların birikim ve dağılımının toplum yararına harekete getirilmesi demektir.

Ç. Sosyal Adalet Amacı :

Halkın dördüncü arzusu da azamî kalkınma amacıyla birlikte sosyal adalet ilkesinin de gerçekleşmesidir. **Azamî kalkınmayı sağlamak için kurulacak düzen sosyal adaleti de Türkiye'ye bütün gerekleriyle getirmek zorundadır.** Burada hemen hatırlayalım ki sosyal adaleti amaç edinmemiz, önce, hem halkımızın büyük çoğunluğunu teşkil eden emekçi kitleye olan borcumuzdan, hem de doğrudan doğruya Anayasamızdan doğmaktadır. Bir kâğıt parçasından ibaret sayılmaması gereken Anayasamız sosyal adaleti ilke olarak kabul etmiştir. Anayasamızın 10'uncu maddesi «Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşamayacak surette sınırlayan siyasî, iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar.» demektedir. 41'inci madde iktisadî ve sosyal hayatın, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yararlı bir yaşayış seviyesi sağlanması amacına göre düzenlendiğini söyler. 42'nci madde devleti çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için, sosyal, iktisadî ve malî tedbirlerle çalışanları korumak ve çalışmayı desteklemekle görevlendirir. 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49 ve 50'nci maddeler devlete halk yararına ödevler yüklemiştir.

Sosyal adalet ilkelerini halk yığınları da benimsemektedir. Bazı Türk aydınlarının halkın kendi sorunlarıyla henüz ilgilenmediğini ve bugünkü hayat şartlarından daha iyisini arzulamadığını iddia etmesi tamamiyle yersizdir. **Türkiye'de kendilerine «aydın» diyenler yüzyıllardanberi halktan kopmuş olup halkı gerektiği gibi tanımaz ve halkın ne duyup ne istediğini gereği gibi bilmezler.** Yukarıdan aşağıya doğru yapılan reformlar da

ancak üst tabakayı görünüşte Batılaştırmış ve aşağılara inememiştir. Türk aydını son iki-yüz yıldır toplumsal anlamı açık belirtilmemiş bir «Batılılaşma» çabası içindeydi. Ulusal Kurtuluş Savaşı ve Atatürk zamanında kısa bir halka yönelik devresi dışında, Batılılaşma çağdaş uygarlığın şekli bir kaç unsurunun yurda sokulması ve yukardan aşağıya halk tabakalarına kabul ettirilmeye çalışması şeklinde anlaşıldığından verimsiz ve yüzeyde kalan bir çaba olmuştur. Yukarı tabaka da Batılılaştıkça halk yığınlarından daha da uzaklaşmıştır. Çağdaş uygarlığın köylere kadar inemeyip yüzeyde katılması aydınla halk arasındaki uçurumu açmış ve aydını halkı anlamayan, bilmeyen tedirgin bir «yabancı» durumuna sokmuştur. Oysa, aydının halkın düşünce ve duygularından habersiz olması halkın bunlardan yoksun olduğu anlamına gelmez. Yerli ve yabancı uzmanların yaptıkları bilimsel araştırmaların da gösterdiği gibi, bugün, her seviyede okul, doktor ve diğer sosyal hizmetlere ihtiyaç vardır. Köylerden şehre akının önemli nedenlerinden biri okul ihtiyacıdır. Bu ihtiyaç sosyal adalet isteğinin ta kendisidir. Halkın böyle bir oluşum içinde bulunduğunu kabul etmek bizi bu gerçeği karşılama zorunluluğunda bırakıyor. Hemen eklemeli ki böyle bir zorunluluğa mutlu bir gelişme olarak bakmalıyız, çünkü sosyal adalet yalnız Anayasanın gerektirdiği huku-
kî bir koşul değil, bizzat hızlı kalkınmanın psikolojik koşuludur. Hızlı kalkınma yurttaşın çalışması, gayreti, fedakârlığı ve bağlılığını gerektirir. Hızlı kalkınma şevk ve inançla başarılabilceğine göre, her yurttaşın, diğerleri gibi âdil bir düzen için yaşayarak toplumdan emeğinin karşılığını aldığına inanmış olması şarttır. Kalkınma yükünü halk yığınlarına yükleyip kalkınma nimetlerinden öncelikle belirli bir azınlığın faydalanmasını öngören bir düzenin halkın fedakârlık ve çabasından mahrum kalacağı açıktır. Emeğinin karşılığını almadığını bilen, kendi-

ne bütün gelişme imkânlarını hazır etmiyen bir toplumda yaşamakta olduğunu anlayan ve kendi yarattıkları zenginliklerin kendilerine dönmediğini farketmiş olan insanların yapılan işlere şevkle katılmalarının imkânı yoktur. Aynı şekilde, toplumdan emeğinin karşılığını alan ve emekleriyle yarattıkları zenginliklerin kendilerine döndüğünü bilen, kısacası bir numaralı yurttaş olduklarına inanan halk yığınları kalkınma çabasına şevkle katılacak ve verimli olacaklardır. Şunu da eklemeli ki Türk halkının isteklerine cevap verdikten başka ona henüz kendinin bile farkına varmadığı haklarını da tanımak zorundayız.

D. Hürriyet Amacı :

Sosyal adaletin sağlanması, böylece, hem insancıl, hem hukukî, hem de psikolojik bir zorunluluk olduktan başka bütün yurttaşlara hürriyeti en geniş anlamıyla tanımış olacaktır. Artık herkes anlamıştır ki «Hürriyet mi? Sosyal Adalet mi?» diye bir tercih ve çelişme yoktur. Bu ayırım sosyal adaletin hürriyeti **herkes için** tanıyacağını önceleri kavramamış olmaktan doğmuş sun'î bir ayırımdır. Bu bakımdan, var olmayan bir çelişmeyi varmış gibi göstermek bilim dışı bir davranış olup hâlâ sorumlu devlet adamları ve bakanlar tarafından tekrarlanan bu tekerlemenin yanlışlığı artık ortaya çıkmıştır. **Siyasal ve ekonomik hürriyeti bir avuç insanın hakkı olmaktan çıkararak bütün Türk insanına tanımak ve onları bu hürriyetlerden gerçekten faydalanır duruma getirmek en hürriyetçi davranıştır.** Hürriyetçi bir düzen sadece kâğıt üstünde «herkes hürdür» demekle yerleşemez. «Kanunlar kimsenin cumhurbaşkanı, fizik âlimi ve büyük sanatçı olmasına engel değildir» demek yeterli değildir. Her yurttaşa bu fırsat eşitliğinin gerçekten tanınması için herkesin hayat seviyesinin yükselmesi ve herkese

kabiliyetlerini rahatça geliştirecek bir eğitim fırsatının tanınması şarttır. Türk halkının büyük çoğunluğunu meydana getiren Türk köylüsü bir yaşını zor dolduran çocuğuna tarlada çalışacak bir çift el olarak bakar. Okulu onun kapısının önüne diksek bile ölüm-kalım savaşında çocukları ekmek getiren kaynak olmaktan çıkamayacaktır. Kaldı ki, Türk Anayasası yüksek öğrenim yapamayanların Cumhurbaşkanı olabilmelerini de engellemiştir. Türkiye'de en geniş anlamda hürriyetçi düzen Edirne'den Hakkâri'ye kadar bütün Türk yurttaşlarına cumhurbaşkanı, fizik âlimi ve büyük sanatçı olma fırsatını eşit olarak hazırladığı zaman yerleşecektir. **Sosyal adalet gerçek hürriyetin varoluş şartıdır.** O zaman, Türkiye bütün insan hazinesinden en verimli bir şekilde faydalanmış olacaktır. Bütün bu şartlar siyasal özgürlüğü de en geniş muhteva zenginliğine kavuşturur.

E. Milliyetçilik Amacı :

Hiç şüphe yoktur ki Türkiye'yi azamî hızla kaldırmak ve çağdaş uygarlığa ulaştırmak, bunun için de her yurttaşı siyasal ve ekonomik özgürlüğüne kavuşturarak emeği oranında mümkün olan en yüksek refah içinde yaşatmağa kararlı bir görüş gerçek anlamında ulusçu, yani millîdir. **Ulusunu bütün yurttaşlarıyla içine alan ve onlara toplumdaki almağa hak kazandıkları payı veren ve kendi yeteneklerini en verimli şekilde kullanma imkânlarını hazırlayan davranış, gayet açıktır ki, en millî olandır.** Bu milliyetçiliğin hareket noktası, yolu ve son amacı **Türk insanını ne başka Türklere, ne de herhangi bir yabancıya sömürmektir.** İleri sürülen ırk, din ve dil farklarına dayanan her türlü milliyetçilik anlayışı halk yığınlarını gerçek sorunlardan yüz çevirtmek için ortaya atılan boş ve aldatici fikirlerden ibarettir. **Gerçek milliyetçi-**

**lık Türk ulusunun içte ve dışta sömürülmesini önlemek-
tir.**

Gerçek milliyetçilik yapıcıdır. Tabii, aynı topluluğa bağlı olma duygusunun yarattığı sübjektif unsurla toprak, dil, din, geçmiş ve gelecek birliği gibi objektif unsurlar milliyetçiliği yapan özelliklerdir. Yalnız, bir ulusal topluluğa bağlı olma heyecanı da yeterli değildir. Çetin ekonomik ve toplumsal sorunlarla karşı karşıya olduğumuz Türkiye'de ekonomik alanda bir ölüm-kalım dâvasıyla uğraşmakta olduğumuzu hatırlarsak Türk ulusu için yapıcı çözüm yolları bulup uygulamanın gerçek yurtseverlik olduğunu unutmamalıyız. Gerçek milliyetçilik bu kavramın kafalardaki etkisinden medet uman kısır fikirlerden, Misâki Milli'yi unutarak sınırlar ötesi macera rüyası gören kafatasçılardan, din sömürücülerinden, Orta Çağ düzeni savunucularından, demokrasi ve sosyal adalet düşmanlarından gelmeyecektir. Gerçek milliyetçilik bugünkü nüfusu ve artan nüfusu beslemek, açlık tehlikesini önlemek, işsizliği yoketmek, Türk çocuklarını okutmak, emekçinin sömürülmesini engellemek, Türk milletini fakirlikten kurtarmak, yatırımları en verimli şekilde kullanmak, millî geliri en âdil dağıtmak ve bugünkü millî ekonomiyi tam bir çöküntü durumundan kurtarmak için sosyal adaletçi bir kalkınmaya yönelenlerden fişkıraktır.

Özetle, Türk ulusu olarak hedeflerimiz çağdaş uygarlığa erişmek, bunun için azamî kalkınmayı gerçekleştirmek, azamî kalkınma içinde gerekli toplumsal ve ekonomik örgütlenmeyi başarmak, bunların sosyal adalet ilkelerine bağlı olarak gerçekleşeceğini anlamak ve bunların sonucu olarak en özgür ve en ulusal düzeni kurmaktır. Bu hedefler tek bir ana amaca yönelmiştir : Türk insanının mutluluğu ve refahının azamiye varması.

II. KALKINMA YOLLARI

Bu amaca varmak için dört yol ileri sürülmüş ve tartışılmıştır : (a) yerli özel sermaye birikimi; (b) yabancı devlet yatırımları; (c) yabancı özel sermaye yatırımı; (ç) devletçilik.

A. Yerli Özel Sermaye Birikimi :

Hedefleri böylece tespit ettikten sonra kalkınma yolları üstünde durmak gerekir. Hızlı kalkınma için savunulan yollardan biri yerli özel sermaye birikimidir. Bir defa, özel sermayenin yetersizliğini özel sermayeyi ileri sürerler bile kabul etmişlerdir. Özel sermaye Cumhuriyetin ilk yıllarından beri gümrük gibi bütün korumalar, hat-tâ kredi şeklinde devlet yardımlarına rağmen Türkiye için bir kalkınma ümidi bile yaratamamıştır. İş dünyasının hile ve vurgunculuk gibi bilinen yüzleri bir yana, özel teşebbüs servet beyannamelerinden kaçma, vergileri indirme ya da atlatma ve devletten kredi alma peşindedir. Türkiye'nin özel teşebbüsle kalkınması yolunu savunanlar gelişmiş Batı ülkelerini akıllarından geçiriyorlar. Batı'nın bundan önceki yüzyıllarda iç özel sermaye birikimi yoluyla kalkınması bizim de aynı yolla kalkınabileceğimizi değil, ancak kalkınamayacağımızı ispatlar. Batı ülkelerinin endüstride sermaye birikimi dönemini ulaşmadan önce bir ticaret birikiminden geçtikten başka dış sömürmelerden de geniş ölçüde faydalandıklarını biliyoruz. İç sermaye birikimiyle kalkınma ileri bir sermayeci düzene girmeden mümkün olmamıştır. Bizde de mümkün olmaz. İleri sermayeci düzenine gelmek ise hem içte, hem dışta, iç ve dış şartların müsaade etmeyeceği bir sömürmeyi gerektirir. İç sermaye birikimi uğruna on yaşından küçük çocukların bile kalabalık gruplar halinde günde

on-beş saat izbelerde dokuma tezgâhlarında çalıştıkları ya da püro yaprağı sardıklarını gene Batı yazarlarından öğreniyoruz. Dickens, Zola, Sinclair, Bellamy, London, Galsworthy, Shaw, Bennett ve Wells gibi Batılı yazarlar ezilenlerin iniltilerini yansıtır.

Özel teşebbüsçü ellerde kalkınmaya başlatacak birikim için Türk halkının yedisinden yetmişine on-dokuzuncu yüzyıl Avrupasını tekrar yaşatır bir şekilde sömürülmesi, emeklerinin gaspı ve haklarının çiğnenmesi bile yetmez. Böyle bir insan münasebetiyle bugünkü Anayasamızın halka tanıdığı ekonomik haklar çiğnenmiş olacaktır. Anayasa böyle bir sömürmeye müsaade etmeyecektir. Daha önemlisi, halkın bilinçli tabakaları da böyle bir sömürmeye karşıdır. Kendini çiğnemek isteyen gelişmelere destek olmayacaktır.

Batı'nın iç sermaye birikimi ile kalkındığı zamanlarda otomobil, buzdolabı gibi pahalı tüketim mallarının bulunmayışı birikim imkânlarını arttırıyordu. Devletin görevleri sınırlı olduğundan masrafı ve aldığı vergi az oluyordu. Böylece, özel sektör gelirini daha kolaylıkla arttırabiliyor ve daha büyük yatırımlar yapabiliyordu. Bugün ise, demokratik gelişmenin sonucu olarak devletin görevleri ve bunları yerine getirmek için vergileri artmıştır. Gene bugün artan askerî masraflar da vergilerin arttırılmasına ve özel sektör yatırım imkânlarının daraltılmasına sebep olmaktadır.

«Kalkınmayı özel teşebbüse bağlayalım» diyenler bilirler ki bir sermaye birikimi sağlama gerekliliği vardır. Bu uğurda hele bizim gibi sermayesi kıt bir ülkede özel teşebbüs yararına geniş ölçüde tedbirler almak ve altından kalkamayacağımız adaletsizliklere de gitmek kaçınılmazdır. Devletin iç sermayeyi desteklemesi bazı kimselerin birdenbire zenginleşmesi, yâni «her mahallede milyonerler yetişmesi» sonucuna götürecektir. Bunun adaletsiz ol-

duğu ve halk yığınlarının tasvibini alamıyacağı meydana-
dadır. «Ama Batı'da hem özel teşebbüsle kalkınma, hem
adalet var» derken, unutmayalım ki, Batılı yazarların ki-
taplarında ikna edici olarak anlattıkları gibi, Batı ge-
çen yüzyılda ender görülür bir adaletsizlik içinde ve hal-
kın her türlü korunmalardan yoksun olduğu bir devrede
endüstrileşmiştir.

Şu nokta üstünde de duralım ki Batı kalkınırken re-
kabet şimdikiğe oranla çok azdı. Bugün, Türkiye yaban-
cılarının yerleşmiş ve güçlü ekonomileriyle rekabet halin-
dedir. Türk özel teşebbüsü onların karşısında tutanama-
yacağı gibi faaliyet alanlarını da onların tercihlerini göz
önünde tutarak yapmak zorundadır.

İç sermayedarlar açısından kârlı olan yatırımın mem-
leket bakımından aynı derecede kârlı olmaması müm-
kündür. İç sermaye kendi mantığı içinde rekabet serbesti-
sine dayanır. Öbür yandan, çağımızda özel teşebbüsün
ağır bastığı ekonomilerde sermaye tekelleri hâkimdir.
İşletmeler kendiliğinden büyümekte ve rekabeti ortadan
kaldırmaktadır. Bu özellik Türkiye gibi az gelişmiş ül-
keler için daha doğru olacaktır. Özel teşebbüsün ağır bas-
tığı ekonomilerde müteşebbisler birbirinden habersiz ka-
rar verdiklerinden gereğinden fazla sayı ve tutarda yatı-
rımın aynı alana yapılması da mümkündür. O zaman,
kaynaklar verimsiz kullanılacak ve üretim bazı alanlar-
da gereksiz yere fazla olacaktır.

Kaldı ki Batı'da iç sermaye birikimiyle kalkınma ye-
terli bir hızla da olmamıştır. Son yüzyıl içinde Amerika,
İngiltere, Almanya, Fransa, Kanada, Hollanda, Belçika,
İsveç, Norveç, Danimarka ve İsviçre'de yıllık ortalama
kalkınma hızı en fazla yüzde 2 civarındadır. Üstelik, Batı'
da nüfus artışı az olmuş, göçler ve sömürgecilik Batı'nın
yükünü azaltmıştır. Türkiye'nin ise, olduğu yerde kala-

bilmesi için bile yüzde 3'ün üstünde bir hızla kalkınması zorunludur.

Sonra, açacağımız her tarih ve iktisat kitabı bize gayet açık olarak söyler ki Batı kalkınıncaya kadar önce Batı Hind Adaları yerlilerinin boyunlarındaki boncuklardan başlayarak bütün gelişmemiş ülkelerin maddî ve manevî servetlerinin yağmasına kadar gitmiştir. Tarih kitaplarında bu ülkelere «sömürge» denir, yâni bu ülkeler insanları, ham maddeleri ve altınlarıyla sömürülmüşlerdir. Onların endüstrileşmeleri engellenmiş, zenginlikleri Batı ülkelerine tâbi olmuştur. Avrupa'da bankalar ve fabrikalar kurulurken sömürgelerde el sanatları yıkılmış, dilenci orduları türemiştir. Bu çağın adı da «sömürgecilik» çağıdır. Hangi Batılıya sorarsak soralım bunu kabul eder, çünkü sömürgecilik bir oluşum, bir tarihî gerçektir. Osmanlı İmparatorluğu olarak da, sömürgeciliğe karşı örnek ve önder bir Kurtuluş Savaşını başaran bir ulus olarak da biz bunu kendi tecrübelerimizle biliyoruz. Batı'daki özel teşebbüs ancak bu iç ve dış şartlar içinde filizlenebilmiştir. «Biz de tam İngiltere'nin, ya da Hollanda ve Belçika'nın yolundan geçeceğiz» derken şunu hatırlayalım ki, işte, geçmemiz gereken yollar bunlardır. Türkiye'nin iç sömürmeyi derinleştirmesine Anayasa ve halk müsaade etmeyeceği gibi, dış sömürmelere girişmesine ne niyeti vardır, ne de imkânları. Sömürgecilikten kurtuluş çağı olan çağımızda kimsenin hakkını gasbetmemiz söz konusu olamayacağı gibi, yalnız bizim çıkarımıza çalışan ticarî bağlar kurmamız da mümkün değildir.

Özetle, münhasıran özel teşebbüsle kalkınma ne mümkündür, ne de sosyal adaletle uyuşur. Bunun karşısında, özel teşebbüscülerin davranışının bir takım alışılmış kalıp ve tekerlemeleri bilim ışığında incelemeden, ağız alışkanlığıyla körükörüne ya da özel çıkarlardan ötürü inanmaktan başka bir şey olmadığı anlaşılmıştır.

B. Yabancı Devlet Yardımı :

«Sermaye birikimi yabancı yardımlarla da olabilir» deniyor. Yurdumuzu ilgilendiren her sorunda olduğu gibi, yabancı yardımı konusunda da kısır ve kısa görüşlü değil, gerçekçi ve uzak görüşlü bir açıdan bakmak zorundayız. Bir defa, yabancı yardım bir memlekete oradaki düzeni devam ettirmek için verilir. Türkiye gibi az gelişmiş ülkede de bunun anlamı zenginlerin gittikçe zenginleşmesi için kullanılması demektir. Böylece, yardım halka inmemekte ve israf olmaktadır. Diğer taraftan, bir devletin iktisadî krediler alması aynı sonuçları vermeyebilir. Fakat bilinen bir gerçektir ki bugünkü borçlarımız doğmamış çocuklarımızı bile gırtlaklarına kadar borca sokmuştur. Dış yardıma aynı şartlarla bağlanmamız daha nice kuşaklarımızı içinden bir türlü sıyrılamayacakları bunaltıcı bir borç girdabına sokma eğilimindedir. Kaldı ki ihtiyacımız olan parayı hiç bir zaman elde edemediğimizi kimse yalanlayamaz. İsteddiğimiz meblâğları elde etme çabası içinde nelere katlandığımız ve sonra da çok defa uzak vâdeli bakımdan bizi köstekleyen koşullarla peşinde olduğumuz yardımın ancak bir kısmını bazan elde edebildiğimiz herkesin kabul ettiği bir gerçektir. Bugünkü borçlarımızın zaten adamakıllı dar olan döviz gelirimizin üçte birini alıp götürdüğünü de biliyoruz.

Batı'nın endüstrileşmiş ülkeleri az gelişmiş ülkelere bir yandan yardım yaparken, diğer yandan da dünya pazarlarında onların karşısına dev gibi çıkarak endüstrileşmelerine imkân vermeyecek bir ticaret politikası uyguluyorlar. Durum böyle devam ettikçe, yardım cömertçe olsa bile — ki değildir — az gelişmiş ülkeler endüstrileşmeyip dış yardım ihtiyacından kurtulamayacakları bir girdaba battıkça batacaklardır. Türkiye'nin güvenilir bir endüstrileşme yoluna girmesi ve dış yardıma muhtaç ol-

mayacak bir şekilde gelişebilmesi için milletlerarası ekonomik işbirliğinin gözden geçirilmesi ve bazı alanların az gelişmiş ülkelere terkedilmesi gereklidir. Ayrıca, yabancı yardım bir ekonominin gelişme imkânlarını bir miktar arttırsa bile söz konusu ulusun egemenliğine varıncaya kadar bütün değerlerini kısıtlayabilir.

Dış yardım arar ve kabul ederken kendi kuşağımız ve önümüzdeki kuşakların geleceğini gerçek bir yurtsever gibi düşünmek zorundayız. Özetle, dış yardımın gelecek nesilleri bile borçlandıran ve döviz açığımızı gittikçe açıp bizi daha olumsuz koşullar altında dış yardım aramak zorunda bırakan bir çıkmaza sürüklemekte olduğunu anlamayan kalmamalıdır.

C. Yabancı Özel Sermaye :

Kalkınmanın sağlanmasında önemli unsur olarak dış özel sermaye de söz konusu ediliyor. Bunun da Türkiye'nin azamî kalkınması yönünden bir anlam taşıyıp taşımadığına bakmak gerekir. Dış özel sermayenin bir memlekette yalnız kâr etmek için geleceği noktasında anlaşmamamız mümkün değildir. Özel teşebbüsün amacı azamî kârdır. Yabancı şirketlerin Türkiye'de bizim yararımıza para ve malzeme bırakması düşünülemez. Yabancı sermayenin öncelik listesinin başında, bizim düşündüğümüz gibi, Türkiye'nin kalkınmasının bulunmayacağı besbellidir. Hattâ, dış sermayenin kendine rakip kuvvetler doğmamasını temin için kalkınmamızda gerekli endüstrileşmeleri köstekleyeceğini düşünmek daha doğru olur. Amerikan kredileriyle ve özel teşebbüsün katılımıyla Türkiye'de bir Demir - Çelik Sanayii Şirketi kurulurken Amerikan siyaset adamlarının Senato'da Amerika'nın bu teşebbüsünü tenkit etmelerini başka türlü yorumlamak mümkün müdür? Hele bazı ülkelerde yabancı şirketlerin o memleketin

bütününe hâkim oldukları bile vâkidir. Örneğin, Afrika' da Liberya Cumhuriyeti Firestone Lâstik Kumpanyasının, Katanga Union Munière Şirketinin avucundadır.

Dış özel sermayenin ileri sürdüğü anlaşma koşulları halkın yararına olmamaktadır. Şirketler yüksek kârlar temin ederken devlet büyük sermayeyle katıldığı tesisleri sonra özel kişilere terketmekte ve böylece az gelirlilerden alınan vergilerle ortaya çıkan işler, getireceği kârlarla birlikte, yerli ve yabancı özel kişilere devredilmektedir. Seyhan Barajı'nın devri ve Ereğli Demir-Çelik İşletmelerinin anlaşma koşulları hep bu yöndendir. **Makûl ve âdil bir toplum düzeni az gelirlilerden alınan paralar ve ondan sağlanacak gelirlerin halkın gözü önünde özel kişilerin avucuna kaymasını tasvip edemez.** Kaldı ki dış özel sermaye Türkiye'de kalkınmayı sağlayacak iç sermaye birikimi de yaratamayacaktır. Zâten, dış sermaye iç sermayenin kendi faaliyet alanlarında iş görmesine müsaade bile etmeyecektir. **Dış sermaye iç sermayenin ihracat yapacak kadar gelişmesini engelleyecek, gerçek anlamda kapitalist olmasına müsaade etmeyecektir.** Yabancı sermaye ile kurulan petrol rafinerilerinin Türk petrolcülüğünün gelişmesine nasıl engel oldukları ortadadır.

Özetle, azamî kâr açısından hareket eden dış özel sermaye kendine yararlı anlaşmalarla geldiği az gelişmiş ülkeleri kalkındırma amacı güdemez.

Ç. Sermayenin Devlet Elinde Birikmesi; Devletçilik:

Yurdun hür, âdil ve ileri teknikli bir kalkınmaya kavuşabilmesi için dayanılacak tek metod olarak devletçilik kalmaktadır. Türkiye Cumhuriyetinin hareket noktası olan bu tutumu 1933 de Başbakan İsmet İnönü şöyle özetlemiştir :

«İktisatta devletçilik siyaseti, bana her şeyden evvel bir müdafaa vasıtası olarak kendi lüzumunu gösterdi. Asırların ihmalini telâfi edecek, haksız tahripleri imar edecek, yeni zamanın çetin şartlarına mukavemet edecek sağlam bir devlet bünyesi kurabilmek için herşeyden evvel, devleti iktisatta yıpratabilecek âmillerden kurtarmak lâzım geliyordu. Demek ki, iktisatta devletçiliği biz, inkişaf yolu takip edebilmek için bir müdafaa vasıtası ve bu sebeple bir azimet noktası, bir temel addetmeğe mecbur bulunuyorduk.

«Devletçiliğin müdafaa vasıtası olup olmadığı, yedi-sekiz seneden beri münakaşa olunmuştur. Fakat son seneler artık bu münakaşa mânasız ve bedihî bir mahiyet aldı. En kuvvetli, en zengin devletlerde, tasavvur olunmayacak devlet tedbirleriyle iktisatlarını müdafaa kuvvetini görmüş olmamız, Fırkamız, Cumhuriyet Halk Fırkası için ancak övünülecek bir isabet ve doğru bir karar cümlesinden sayılmak icabeder. Biz iktisatta devletçiliği inkişaf için ve yeni düzeni kurmak için de feyizli ve müsbet bir yol sayıyoruz. Demek istiyorum ki, yalnız müdafaa gibi muhafazakâr bir noktai nazardan değil, ilerlemek ve inkişaf etmek gibi genişleyici politika için de müsbet ve en müessir vasıta sayıyoruz.»

Devletçiliğin gelişmesi ve kökleşmesi Cumhuriyet Türkiye'sinin geleneklerine aykırı olmak şöyle dursun, bu geleneklere bütünüyle uygundur. Asıl, hâkim ve düzenleyici devletçiliği bir kenara itip özel teşebbüse dayanma

yollarını aramak Türkiye Cumhuriyetinin ülkelerine aykırıdır.

Devletçiliğe olan inanç yalnız Cumhuriyet ruh, gelenek ve ülkelerine uymaktan doğmuyor. Daha önemli olan nokta, özel teşebbüsün başaramayacağı hızlı ve adaletçi kalkınmayı ancak devletin gerçekleştirebileceğidir. Özel teşebbüsü kalkındırma yerine bütün yurdu kalkındırma amacını güden plânlı, akılcı, âdil ve güçlü bir devletçilik tek çözüm yolu olarak belirmektedir. Birbirleriyle rasyonel bağları olmadığından dengesiz, en fazla kâr ilkesine dayandıklarından toplum ihtiyaçlarını ön plânda tutmayan ve kişisel kararlarla yürütüldüğü için kopuk özel işletmeler yerine, devletçilik en hızlı kalkınmayı rasyonel bağlarla düzenleyen bütüncü ve plânlı, Türk insanın ihtiyaçlarına öncelik verdiği için toplumcu ve demokratik bir metoddur. Âtıl kaynakları hareket ettirmek, tarımı yeni baştan örgütlemek, dağılık üretim araçlarını bir araya getirmek ve gizli işsizleri üretime koşmak gibi işler özel teşebbüsün değil, devletin ilgi duyacağı konulardır.

Azamî kâr ilkesine dayanan özel teşebbüsün en önemli sorunu fazla üretimdir. Herkes bilir ki özel teşebbüse dayanan ekonomilerde meydana gelen fazla üretim mallarının satılmamasıyla ekonomik krizler doğmaktadır. Bu ekonomiler daha devletçi temellere oturmadıkça krizlerin tekrarlanması tehlikesi belirmekte ve bu tehlikeyi atlatmak için gelişmiş özel teşebbüscü ekonomiler gelişmemiş ülkelerle kendi çıkarlarına hizmet eden bağlantılar kurma yoluna gitmektedirler. Endüstrileşmiş ve endüstrileşmemiş ülkeler arasındaki ticarî münasebetler ve yardım politikalarında bu anlayışın yer aldığı açıktır. Gelişmiş ekonomilerin gelişmemiş ülkelere yapacağı dış yardımda devlet yerine özel teşebbüslere öncelik tanıma-

ğa çalışması kendi halklarından aldıkları vergileri gene yabancı firmaların da katılacağı özel teşebbüsçü gruplara verme amacında olduklarını gösterir. O zaman, az gelişmiş ülkeler halktan toplanan vergilerin özel teşebbüse aktarılmasında bir sahne ya da aracı olmaktadırlar. Üstelik, gelişmemiş ülkelerde çalışma koşulları demokratik ilkelere henüz bağlanmadığından ve ham madde de ucuz olduğundan gelişmiş ülkeler, isteseler de istemeseler de, yeni tipte bir sömürgeciliğe kaymaktadırlar. Bu yolun gelişmemiş ülkelere azami kalkınma sağlayabileceğinden şüphe eden görüş şüphesiz, haklıdır.

Buna karşılık, içte en büyük sermayedar olan devlet rasyonel vergi yoluyla kendi sermayesini arttırabileceği gibi, halk yararına düzenlenen bir tutumla gelecekteki nesilleri borçtan kurtaran daha olumlu bir yol tutabilir. Plânlı devletçilik halkın ihtiyaçlarını ön plâna aldığı gibi toplumun üretimiyle tüketimi arasındaki rasyonel bağı da kurar. Tüketim maddeleri endüstrisiyle üretim araçları endüstrisi arasındaki rasyonel bağ ihtiyaçlara en uygun olan yolu gösterdiği gibi mantık-dışı üretim bağlarından doğacak krizleri de önleyecektir.

Türkiye'nin azamî kalkınması bazılarının ileri sürdüğü gibi motel ve kumarhane açıp turizmi geliştirmek ya da elma, portakal cinslerini islâh etmek misali gülünç tedbirlerle değil, endüstrileşmesiyle mümkündür. Endüstrileşme, tabîî, kolay bir şey değildir. Dış rekabete dayanabilmek için gümrük vergileri ve ithâl kotaları yoluyla devletin korumasına ihtiyaç vardır. Fakat bu korunmadan bazı kimselerin çok büyük ölçüde faydalanmalarını halkın tasvip edeceğini sanmak yanlış olur. Devlet eliyle kurulacak endüstri hem ithâl etmekte olduğumuz maddeleri yapacak, hem de ihraç edilecek maddeler üretecektir. Yalnız iç pazar ihtiyaçlarını karşılayacak endüstri ku-

ruluşları küçük kalacağından ekonomik olmayacaktır. Bu bakımdan, endüstri maddeleri ihraç edecek duruma gelmek bir özenme değil, endüstrileşmek ve dolayısıyla kalkınmak için zorunludur. Böylece, Türkiye için devletçilik yoluyla endüstrileşme azamî kalkınmanın vazgeçilmez aracı oluyor.

Bugünkü devlet işletmeleri, verimsizlikleri öne sürülerek, eleştirilmiştir. Bunun daha çok duygusal ve bilim dışı bir davranış olduğu kabul edilmelidir. Özel teşebbüsün çıkardığı kibritlerin Tekel İdaresinden daha iyi çıktığını söyleyip geçmek devletçiliği yerme yolunda lâubalî ve basit bir iddiadır. Bir defa aynı alanlarda çalışan devlet işletmeleri ve özel teşebbüsün üretimlerini karşılaştıran bilimsel bir etüd yapılmamıştır. Kaldı ki iktisadî devlet teşekküllerinin bilânçolarına bakılacak olursa, görülür ki devlet işletmeleri bir bütün olarak kârdadırlar. Hatırlamalı ki özel sektörün büyük vergi kaçakçılığı yanında devlet işletmeleri vergilerini tam olarak ödemekte ve, sosyal sigorta dahil, çalışma mevzuatına uymakta ve fabrikaların yanında çeşitli sosyal tesisler kurmaktadır. Özel sektörün vergi kaçırdığı ve çalışma mevzuatına her zaman uymayarak kârını arttırma yoluna saptığı halde sık sık devletten yardım ister duruma düştüğü unutulmamalıdır. Üstelik, devlet işletmeciliği siyasî iktidarların bunları içten desteklemleriyle azamî verimine ulaşır. Siyasî iktidar kalkınma ümidini bunların başarısına bağlar, onları en mantıklı şekilde yeniden örgütlerse verimin çok fazla artacağından şüphe edilmemelidir.

Devlet sektöründe memurun çalışma şevkinin azalacağına gelince. Zaten, büyük özel endüstrilerde işi memurlar ve işçiler yapar. Burada, asıl işleri yürüten memur ve işçilerin özel çıkarları söz konusu olamaz. Onlar da devlet memuru gibidir. Müteşebbisin özel çıkarları uğ-

runa çalışması ancak küçük işletme, ticaret ve tamircilik işleri gibi alanlar için bir anlam taşır. Onun için, büyük işletmelerin devlet, küçüklerin de özel sektör elinde kalması düşünülmelidir. Özel sektörün kamu sektörünün genişlemesini istememesinin bir nedeni de kamu sektörünün rekabetinden korkmasıdır. Fakat müteşebbis anlamlıdır ki aynı alana başka bir müteşebbis nasıl girebilirse devlet de girebilir. Özetle, bir plânda özel teşebbüsü zenginleştirmek yerine yurdun kalkınmasını öncelikle amaç edinen plânlı devletçilik yurdun insan, tabiat ve âlet kaynaklarının en verimli olacak şekilde örgütlenmesine dayanır. Böyle bir devletçilikte özel teşebbüs küçük ve orta işletmelerde gene bütüncü plânın deneti altında faaliyet göstermelidir.

III. YÖNTEM

Buraya kadar Türkiye'nin kalkınması için ileri sürülen çözüm yollarını değerlendirerek bunlardan devletçiliğin kaçınılmaz üstünlüğü ortaya kondu. Fakat asıl büyük sorun böyle bir devletçiliğin iktidara nasıl gelebileceği ve nasıl gelmesi gerektiğidir. «Devletçilik şöyle ya da böyle olmalıdır» sorunları, tabii, önemli olmakla birlikte asıl üstüne eğilinmesi gereken nokta devletçiliği iktidara getirme konusudur. Zaten, unutmamalı ki devletçiliğin iktidara geliş şekli nasıl bir devletçilik olacağını tâyin edecektir. Devletçiliğin iktidara geliş yolu ve dayanakları devletçiliği savunanların üstünde bir an önce anlaşmaları gereken konudur.

Halkın ilerici unsurlarına dayanan devletçilik devletçiliği hem bürokratik olmaktan, hem de hâkim ekonomik grupların elinden kurtararak halka karşı sorumlu, halkın katıldığı ve halk tarafından denetlenen kurtarıcı ve kalkındırıcı devletçilik olacaktır. Bürokratik devletçi-

likte yöneticiler ve memurlar orta ve yüksek sınıflardan geldiklerinden ister istemez o çevrenin değerlerini benimseyerek büyümüş ve yetişmişlerdir. Gördükleri işleri de gene bu değerler ve toplum anlayışı açısından yürütmekten başka bir şey yapamazlar. Doğru bildikleri, mensubu oldukları çevrede doğru ve bu çevrenin yararına olan inançlar sistemidir. Böyle bir anlayışın diğer insanlar ya da insan kütlelerinin açısına uyması beklenemez. Hükümeti kuran tutucu partiler orta ve yukarı sınıfları temsil ettiklerinden yurdla ilgili bütün tutumları ister istemez kendi ekonomik çevrelerinin görüş ya da yararlarını yansıtacaktır. Siyasî hayatımız da bu görüşü paylaşan memurların yüksek memuriyetlere getirildiklerini bütün açıklığıyla göstermiştir. Bu görüşe karşı çıkarak halk yığınlarının tercihlerini öne sürenlerin, kaymakamından her türlü memuruna kadar, bizzat çıkarıcı grupların etkisi altında kalan devlet ya da onların temsilcileri tarafından ne türlü muamelelerle karşılaştıkları basını-mıza bile sık, sık geçen olaylardandır. Devletin devletçilere kızması ve örneğin, devlet işletmesinin devletçi yayın organlarına ilân vermemesi o devletin ne nitelikte olduğunu ve asıl kimlerin devlete sahip çıktıklarını ortaya koymaya yeter. Devletin güçlü ekonomik grupların baskısı altında kaldığı bir gerçektir. Ekonomik bakımdan güçlü olan grupların devlet üstünde en büyük baskıyı yapabilecekleri de mantıkî bir sonuç olmalıdır. Türkiye'de bu baskıyı yapıp devleti bütün faaliyetleriyle birlikte, istedikleri yöne çekecek ekonomik güçte olan grupların hangileri olduğunu söylemeğe hacet var mıdır?

Bir aydın kadrosu da bilgi, iyi niyet ve tecrübesine dayanarak devletçilik yapmayı deneyecek olursa gene bu bünye ve çerçeve içinde iş görmek zorunda kalacak ve güçlü ekonomik grupların karşısında umduğundan çok

azını gerçekleştirebilecektir. Sonra, aydınlar da kendi başlarına bir grup olarak tanımlanamazlar. Aydınlar arasında toplumcu olanlar vardır, olmayanlar vardır. Türkiye'nin ileri gitmesinde faydalı olacaklar toplumcu aydınlardır. Fakat faydalı olmanın vazgeçilmez koşulu da toplumcu aydınların topluma hâkim olan tabii kanunları anlamalarına, bunları kabul etmelerine ve dayanıp işbirliği halinde olacakları grupları iyi seçmelerine bağlıdır.

Peki, toplumcu aydının dayanacağı kuvvetler hangileridir? Bu kuvvetler Türkiye'nin âdil bir ülke olmasından yararlanacak halktan başkası değildir. Büyük kütlelerin yararına olacak değişiklikleri gene o kütleler destekleyecektir. İşte, ileri Türkiye'nin dayanağı buradadır. **Halk yararına yapılacak değişiklikler halkın bilinçli ve örgütlü desteğiyle gene halka dayanarak yapılacaktır.** Bu yol hem demokratik olacak, hem de istenilen halktan yana devletçiliği getirecektir.

Unutmamalı ki ilerici aydınlar her ne kadar bilinçli ve bilgili iseler de toplumun ancak küçük bir azınlığını meydana getirirler. Böylesine küçük bir azınlığın da devleti büyük ölçüde etkileyebileceğini sanmak ender görülen bir iyimserlik ya da saflık olur. Toplumcu aydınların asıl görevi halkçı ve demokratik fikirlerin yayılmasında faydalı olmaktır. Bu fikirler halk yığınları tarafından benimsedikçe aydınlar arasında kâh tartışma, kâh vakit geçirme konusu olmaktan ileri gidemez. O zaman, halk desteğinden mahrum kalan bu fikirler bir dereceye kadar dokunulmaz görüşler olmaktan ileri sıyrılmayacak ve halka maledilemediği için bu görüşleri savunan aydınların yalnızlığı da devam edecektir. Halkçı ve sosyal adaletçi fikirlerin uygulanabilmesi bu dünya görüşü ve insan münasebetleri anlayışından büyük ölçüde yararlanacak olan halk yığınlarının bir an önce siyaset alanına çıkmaları ve yalnız halka hizmet edecek bir siya-

sî bir kuruluş içinde örgütlenmeleriyle mümkündür. Halkçı aydınlar da ancak doğrudan doğruya halkın temsilcileriyle işbirliği edip onları eğittikleri ve onlar tarafından eğitildikleri zaman gerçek görevlerini yapmış olacaktırlar. Halkın eğitimi halk kendi siyasî kuruluşu içinde örgütlendikçe bir anlam taşır. Aydınlar kelime halkçılığı ve kelime Atatürkçülüğü içinde kalkmakta devam ederek sayılarıyla orantısız olarak devleti etkilemeğe çalışacaklar ve halk yığınları da haklarına onların kanalıyla elde etmek için boşuna uğraşacaktır. İngiliz İşçi Partisi'nin elli yıllık gelişmesini anlatan bir kitaba yazdığı önsözde C.R.Attlee İşçi Partisi kuruluncaya kadar halk kitlelerini temsil edenlerin başka partiler içinde boşuna uğraştıklarını anlayarak nihayet İşçi Partisini kurduklarını ifade ediyor. Alt tabakalar varlıklarını siyasî güce çeviremedikçe devlet de tek taraftan etkilenmekten kurtulamayacak ve toplumdaki büyük dengesizlik, içinde büyük adaletsizlik ve tehlikeleri barındırarak devam edecektir. Asıl yapılacak iş ihmale uğrayan fakat ihmale uğradıkça toplum içindeki talepleri artan halk yığınlarını bir an önce kendi temsilcilerinin öncülüğü altında siyaset alanına çıkarmak ve onları toplumun diğer tabakalarını temsil edenlerin tekelinden kurtarmaktır. Gayet açıktır ki kendi yararlarına yapılacak değişikliklerle insan haysiyetine yaraşır bir hayat sürecektir. Kütlelerin tutucu siyasal örgütlerin peşinden sürüklenmeleri demokratik düşünceyle bağdaşmaz. **Demokrasi uygarlığın gelişmesinde bir yöntemdir, yoksa bir oyuna getirmek değil.** Halk yığınları haklarını ancak kendi temsilcilerinin öncülük ettiği kuruluşlar yoluyla elde edebileceklerdir. Bu hakların verilmesi de yalnız bir sosyal adalet konusu olmakla kalmayıp aynı zamanda Türkiye'nin ileri gitmesini de gerçekleştirecektir, çünkü yetişmeden yoksun kalmış halk kitleleri geri görünmelerine rağmen Türk toplumunda yapılacak değişikliklerden büyük ölçüde faydalanacaklarından toplum

İNİNDE **POTANSİYEL** OLARAK HAK VE HÜRRIYETTEN YANA İLERİ ZÜMREYİ TEMSİL EDERLER.

Halk yığınları da en başta endüstri ve tarım işçilerinden bileşiktir. Bunların içinde modern toplum anlayışı çerçevesinde adalet ve hürriyetin en bilinçli tarafları da endüstri işçileridir, çünkü endüstri işçisini ileri teknikli bir üretim ve refah düzeni ortaya çıkarmıştır. Bütün toplumların ileri gidişinde endüstri işçisinin öncü rolü buradan ileri gelmektedir. İleri teknikli ve âdil bir gelişmeye yönelirken endüstri işçisinin oynadığı büyük rol ona tarihî gelişmenin verdiği bir görevdir. Halkın yararına olacak büyük değişikliklerin siyasî alanda öncülüğünü yapmak onun en bilinçlisi olan ve modern üretimin ortasında olan endüstri işçisine düşmektedir. Türkiye'nin kalkınıp sosyal adalet, hürriyet ve ulusçuluk anlayışı içinde çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmasını sağlayacak devletçilik yolunun halktan yana işlenmesi de halkın doğrudan doğruya temsilcisi ve ileri Türkiye'de söz sahibi olacak olan işçilere dayanmakla gerçekleşebilecektir. İşte, şimdiye kadar yer yer yanlış anlaşılan ve yanlış tanımlanan «işçi sınıfınının demokratik önderliği» kavramından bir işçi diktatörlüğü değil, ileri, âdil, hür ve demokratik Türkiye'nin bilinçli tabakası kastediliyor. Yalnız toplumcu aydınının değil, ileriye bakan Türkiye'nin dayanağı bunlardır. Nasıl ki Batı Avrupa derebeylik düzeninden daha demokratik bir düzen olan **laissez-faire** düzenine geçerken sermayecilerin öncülüğünü benimsemişse daha toplumcu tedbirlere yönelirken bulacağımız en tabii ve tabii olduğu için de en sağlam öncüler işçilerdir. Bilindiği gibi, örneğin, on-dokuzuncu yüzyıl İngilteresinde 1832, 1867 ve ondan sonraki reformlara öncülük eden ve Lordlar Kamarası karşısında Avam Kamarasını güçlendiren ve bu kanunlarla haklarını alan tüccar sınıfıydı, tutucu gö-

rüşte olan İngiliz aristokrasisi değil. 1945'de de devletleş-tirmelere giden İngiliz İşçi Partisi toplumun alt tabakaları yararına olan değişikliklerin işçilerden kurulu sendikalar ve kooperatiflere dayanarak yapabildi, İngiliz tüccarı ve sermayesine değil.

«İşçi sınıfı önderliği»nden söz etmenin «sınıf kavgası»nı körüklemekle hiç bir ilgisi yoktur. Demokrasi gelir grupları dengesini yaratan bir düzendir. Asıl, aşağı tabakaların kend kuruluşları içinde siyasî harekete geçmelerini istememek ve Anayasanın tanıdığı bu hakkı reddetmenin demokratik düşünceyle bağdaşan tarafı yoktur. Yoksun halk bütün emekçi sınıf ve zümrelerin, yâni, işçi ırgat, köylü, zanaatkâr, küçük esnaf, aylıklı ve ücretliler, dar gelirlî serbest meslek sahipleri, Atatürkçü devrimci gençlik ve toplumcu aydınlar, kısacası, emekten yana olan herkesle, bütün baskı ve oyunların dışında kendi siyasî partisinde birleşecek ve harekete geçecektir. Sınıf kavgasını engelliyoruz bahanesiyle yoksun halk tabakalarının siyaset sahasında kendi temsilcileriyle çıkmalarına meydan vermemek 1920 ve 1930'larda bazı Batı Avrupa ülkelerine çok pahalıya paflamış ve bu ülkeler faşizmin pencesine düşmüştür. Böyle bir davranış halka demokratik hak ve hürriyetlerini inkâr etmektir.

Demek ki toplumun ileri ve demokratik hamlelerinin o hamlelerin getireceği demokratik değişikliklerden yararlanacak kütünelere dayanmakla başarılıbileceği tarihin bize verdiği bir derstir. Toplumcu aydınlar bu tarih kuralında birleşebildikleri zaman daha ileri ve demokratik bir Türk toplumu yaratmanın yolunu kabul etmiş olacaktırlar. Bütün siyasî partiler içinde bu tabii kuralı benimseyerek ileri, âdil ve özgür bir Türkiye vaadeden tek siyasal kuruluş Türkiye İşçi Partisidir. Bu bakımdan, çağdaş düzen içinde Türk uyanıklılığını temsil eden Türkiye

İşçi Partisi geleceğin ileri, âdil ve kalkınmış Türkiyesini müjdelemektedir. T ü r k i y e ' d e k i demokratik kuvvetlerin siyasî hareketi böyle bir program ve örgütlenmeyle yürütülebilecektir. Halkın ve toplumcu aydınların bu kuruluşa katılmaları halkçı, ulusçu ve demokratik düşüncelerinin gerçekleşmesi için gerekli yön-temi bulduklarını göstermesi bakımından önemlidir. Halkçı fikirler ancak halka dayanan bir siyasî hareketle gerçekleşebilecektir. Toplumcu aydınların halkın içine gitmeleri halkın yolunu bulmasını sağladıktan başka aydınların da halkın bilmedikleri ihtiyaçlarını ve bunları tatmin etme yollarını da anlamalarına yardım edecektir. Aydınların, önce, halkı dinlemeyi öğrenmesi, sonra halkın siyasal eğitimine yardım etmesi gereklidir. Aydın halkın ihtiyaçlarını anlamalı, onların dâvâlarını tutmalı, gerçekleri apaçık söylemeli, onlara gerçek çözüm yolunu göstermeli, Anayasanın onun için getirdiği şeyleri onun meselelerine bağlayarak anlatmalı ve bu çözüm yolunu ferdi değil, hep birlikte ve örgütlü olarak uygulamalıdır. Bu arada, aydın halka Anayasanın halkı tuttuğunu fakat onu uygulayanların ondan olmadıklarını ve Anayasanın ancak halk kendi temsilcilerini seçerse onun yararına uygulanabileceğini belirtmek zorundadır.

T. İ. P. kuruluncaya kadar halka dayanan ve onu temsil eden siyasî parti yoktu. T. İ. P. Türk tarihinde ilk def'a olarak aşağıdan yukarıya doğru halk yığınlarına en yakın olan işçilerin kurduğu partidir. Türk işçisi kendi eliyle kurduğu bu parti yoluyla aydınlarla elele tutuşmuştur. Emekçi halkımızın her kademedede en az yüzde 50 oranında temsil edildiği tek parti gene budur.

Kalkınmak herkesin daha fazla çalışması demektir. Bu çaba ancak halkı yapılanların kendi yararına olduğunu önceden ikna etmekte yürütülebilir. Halkın verimli

çalışması için yapılanların kendi yararına olduğuna inanması, bu yolda eğitilmesi şarttır. Türk tarihinde halk daima yukardan aşağıya zorla kabul ettirilmek istenen şeylere karşı gelmiştir. T.İ.P. de iktidara geçtikten sonra işleri halk yararına yürütebilmek için demokratik örgütlemeye dayanmak zorundadır.

T.İ.P. siyasal yanı kadar toplumsal yanı da olan ulusal kurtuluş savaşlarımızın devamıdır. Yabancı işgaline Kuvayı Milliye çeteleriyle halk karşı koymuştu. Muntazam ordunun çekirdeği de onlar oldu. Sivas kongresinden sonra yetkilerini T.B.M.Meclisine devreden Müdafaa-yı Hukuk Cemiyetlerini de halk kurmuştu. Türk tarihinde ilk defa Türk halkı kendi için savaşıyordu. Meclisin 1920'deki kararı ve Atatürk'ün sözleri de bunu yansıtıyor. Kurtuluş savaşları hem iç, hem dış sömürücülere karşıydı. Zaferden sonra halkın köylere çekilmesiyle ulusal kurtuluşumuzun toplumsal yönü unutuldu. Arayan giren bürokratik burjuvazi halkla kendi hükümeti arasındaki bağı koparmıştı, Halkçı Atatürk'ün bu bağı tekrar kurmak için meydana getirdiği C.H.P.'nin önemli yerlerine gene bu bürokratik burjuva gelip oturdu. Kendi örgütünde halkı doğrudan doğruya temsil ettiren T.İ.P. bu bağı tekrar kurmak istiyor. **Özetle, Türkiye'yi her bakımdan kalkındırıp çağdaş uygarlığa ulaştıracak sosyal adaletçi, hürriyetçi ve ulusçu devletçilik, halka ve onun bilinçli öncülerine dayanarak gerçekleşecek ve bu yol Türkiye'yi hem siyasal, hem de ekonomik alanda yine halkın kuracağı, etkileyeceği, katılacağı, denetleyeceği ve yöneteceği âdil, hür ve ileri teknikli bir toplum haline sokacaktır. Programında böyle bir Türkiye vaadeden, halka inen ve halkı kendi örgütünde temsil ettiren siyasî parti Türkiye İşçi Partisidir. Desteklenecek tek siyasî hareket de budur.**

03 SA 7723 (6)

ULB Halle

000 162 043

3/1

2 LIRA

